

спілкування з тваринами, використання адаптованих методик залежно від потреб дитини.

3. Безпечну взаємодію з тваринами (дотримання санітарних норм і правил безпечної поведінки, проведення інструктажу перед заняттям, використання лише спеціально підготовлених тварин для занять).

4. Моніторинг результатів та корекцію програми, що передбачає спостереження за поведінкою дитини під час занять, аналіз змін у психоемоційному стані, коригування методик відповідно до динаміки дитини.

5. Взаємодію з батьками та педагогами, а саме: ознайомлення з користю анімалотерапії, надання рекомендацій щодо взаємодії з домашніми улюбленцями, співпраця для створення сприятливого середовища.

Досвід проведення подібних занять дозволяє говорити про суттєвий позитивний вплив взаємодії з різними тваринами на стан дітей, зокрема: покращення настрою, емоційного стану, зниження напруги, тривожності, покращення взаємодії та соціальних навичок, розвиток довіри, покращення фізичного стану.

Використані джерела

1. Лабінський А.Й., Грицина М.Р., Гутий Б.В., Лабінська Г.Б. Анімалотерапія – перспективний напрямок реабіліта-

ційного лікування людини. Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького. Серія: Економічні науки. 2019. Т. 21, №92. С. 160-164.

2. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. [Колектив авторів: Л. Царенко, Т.Вебер, М.Войтович, Л.Гриценко, В.Кочубей, Л.Гридковець]. Київ, 2018. Т.2. 240 с.

3. Романенко Є.О., Коляденко Н.В. Теоретичне обґрунтування зоотерапевтичних втручань щодо психоемоційного стану особистості. Наукові перспективи. 2021. №5 (11). С. 425-436.

4. Сивик Г.Є. Анімалотерапія в роботі з дітьми з розладами спектру аутизму. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія соціально-психологічна. Кам'янець-Подільський. Медобори. 2006. 23 (3). С. 287-295.

5. Шипелік Т. В. Дельфінотерапія як провідний метод психореабілітації підлітків з легкими інтелектуальними порушеннями. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. 2019. Вип. 3. С. 174-181.

6. Ячнюк М.Ю., Зендик О.В., Гуліна Л.В., Ячнюк Є.М. Використання каністерапії у реабілітаційному лікуванні дітей. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. 2023. Випуск 12 (172). С. 198-201.

Інна ЯКОВИШИНА,
соціальний педагог Ізяславського навчально-реабілітаційного центру
Хмельницької обласної ради

Особливості соціально-педагогічної діяльності закладів освіти в умовах війни

Соціально-педагогічна діяльність у нинішній складний період відіграє ключову роль у підтримці учнів та їхніх сімей, у забезпеченні емоційної, психологічної і соціальної підтримки. Вона охоплює широкий спектр завдань. Зокрема, важливою є роль шкіл та інших освітніх закладів у формуванні здатності учнів адаптуватися до складних умов, підтримки їхньої психічної та емоційної стійкості через різноманітні програми й заходи.

В українському педагогічному словнику зазначено [2]: «Діяльність – це спосіб буття людини у світі, здатність її вносити в дійсність зміни. Основні компоненти діяльності: суб'єкт з його потребами; мета, відповідно до якої перетворюється предмет в об'єкт, на який спрямовано діяльність; засіб реалізації мети; результат діяльності». Соціально-педагогічна діяльність як багатовимірне і багаторівневе соціальне явище має складну цілісну структуру, яка загалом охоплює мету, суб'єкт, об'єкт, предмет, завдання, ознаки, види, форми, методи та ін. [3; 5]. Соціально-педагогічна діяльність стосується різних аспектів життя людей. Вона багатоаспектна

і, залежно від об'єктивних обставин, може мати різну спрямованість. Досвід соціально-педагогічної діяльності дає змогу виокремити такі її основні напрями: психосоціальний, соціально-правовий, медико-соціальний, культурно-дозвільний, інформаційно-виховний та ін. [3, с. 75]. Соціально-педагогічна діяльність як невід'ємна складова освітньої системи відіграє ключову роль у формуванні та всебічному розвитку особистості. Теоретичні аспекти впровадження соціально-педагогічної діяльності досліджували О. Безпалько, В. Бочарова, Р. Вайнола, М. Васильєва, П. Гусак, І. Зверева, І. Зязюн, А. Капська, Л. Коваль, Г. Лактіонова, А. Мудрик, С. Пальчевський, В. Поліщук, І. Савельчук, М. Сакурова, Т. Хмурина, З. Шевців та інші.

З початком воєнних дій в Україні освітні заклади зіткнулися з численними проблемами. Першочергово це стосується психологічного стану учнів, адже більшість з них стали свідками або навіть жертвами війни. Багато дітей були змушені залишити свої домівки через бойові дії, опинитися в умовах тимчасового переміщення, що викликає у них емоційне та психологічне напруження.

Отже, завдання соціально-педагогічної діяльності полягає в тому, щоб допомогти дітям адаптуватися до нових умов, створити безпечне середовище для навчання та соціальної підтримки. Психологи й соціальні педагоги повинні мати навички роботи з учнями, які пережили травми, надавати підтримку в процесі реабілітації, а також, організовувати освітні та культурні заходи, що сприяють їх емоційному відновленню.

За даними досліджень, близько 30% учнів, які пережили військові дії, потребують психосоціальної допомоги. Основними напрямками роботи психологів є:

- психологічна реабілітація дітей, що пережили травму;
- робота з родинами дітей, які зазнали стресу через військові дії;
- профілактика ПТСР у дітей та підлітків;
- допомога в адаптації дітей до нових умов навчання (у разі переміщення в інші регіони або змін у навчальному процесі).

У Положенні про психологічну службу в системі освіти України визначено основні засади професійної діяльності соціального педагога, а саме:

- здійснює соціально-педагогічний супровід здобувачів освіти; просвітницьку і профілактичну роботу; вивчення та аналіз соціальних умов розвитку здобувачів освіти;
- бере участь у роботі педагогічної ради; плануванні й реалізації завдань соціалізації здобувачів освіти, їх соціально-захисній адаптації у нових умовах; наданні допомоги сім'ям та дітям, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- сприяє: захисту прав здобувачів освіти; взаємодії закладів освіти, родини та громадськості у вихованні здобувачів освіти; формуванню відповідальної поведінки; попередженню конфліктних ситуацій [7].

Своїм впливом соціальні педагоги також забезпечують співпрацю між сім'ями, школами та соціальними службами, що дозволяє організувати комплексну підтримку здобувачів освіти. Крім того, організація соціальних програм для підвищення стійкості до стресу, проведення тренінгів і психологічних семінарів є важливими компонентами роботи соціальних педагогів у цей період.

Одним з основних завдань соціальних педагогів є забезпечення психосоціальної підтримки учнів, які пережили травматичні події, пов'язані з війною. Діти, які стали свідками бойових дій, втратили близьких або були змушені покинути свої домівки, часто мають серйозні психоемоційні проблеми. Психологічні розлади, такі як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), тривожність, депресія, є поширеними серед учнів у воєнний період. У цьому контексті соціальний педагог стає важливим складовим у ланцюзі підтримки, що включає психологів, соціальних педагогів та лікарів.

Соціальний педагог має допомогти дітям справлятися з емоційними труднощами, розвивати навички саморегуляції, навчити їх ефективно справлятися зі стресом і емоційними навантаженнями. Вони можуть організовувати тренінги, групові заняття, а також консультувати дітей і батьків щодо адаптації до нових умов життя. В умовах війни соціальний педагог допомагає вирішувати численні соціальні проблеми, з якими стикаються учні та їхні родини. Це може бути допомога в пошуках житла для переміщених осіб, організація харчування, матеріальна допомога, надання медичних послуг, соціально-психологічна

підтримка. Одним із важливих аспектів є робота з дітьми, які залишилися без батьківського піклування або пережили втрату близьких [1;4].

Соціальні педагоги також працюють над формуванням підтримуючих стосунків між учнями та їхніми сім'ями, а також між школами і соціальними службами. Вони сприяють налагодженню співпраці з органами влади, організаціями громадянського суспільства та іншими структурами, що можуть надавати допомогу у кризових ситуаціях.

Однією з важливих функцій соціальних педагогів у воєнний період є допомога в інтеграції дітей-переселенців у освітній процес. Соціальний педагог організовує процес адаптації, допомагає дітям і батькам орієнтуватися в нових умовах, знайти соціальні зв'язки, допомагає в подоланні мовного бар'єру і культурних відмінностей. Також важливим є сприяння соціалізації дітей-переселенців через участь у позакласних заходах, гуртках, волонтерських програмах, що допомагає їм адаптуватися до нових умов і зменшує рівень стресу.

В умовах війни соціальні педагоги проводять профілактичну роботу серед учнів, спрямовану на запобігання розвитку психічних розладів, насильства, агресії, а також на формування стійкості до стресових ситуацій. Вони організовують тренінги з безпеки, навчають дітей, як поводитися в екстремальних ситуаціях, надають їм знання про механізми захисту від стресу, а також допомагають розвивати навички самодопомоги і взаємодопомоги в групах.

Важливою є організація роботи з батьками, які також переживають стрес і труднощі, пов'язані з війною. Це включає допомогу в підтримці батьків, навчання їх навичкам стресостійкості, інформування про можливості соціальних програм і надання допомоги. Соціальний педагог стає містком між школою та родиною, організовуючи зустрічі, консультації, тренінги для батьків з метою зміцнення родинної підтримки й покращення соціально-психологічного клімату в сім'ях.

Соціальні педагоги активно співпрацюють з іншими установами, зокрема з соціальними службами, медичними закладами, волонтерськими організаціями та органами влади. Вони координують діяльність, спрямовану на надання комплексної підтримки учням та їхнім родинам, допомагають організувати гуманітарні програми, сприяють інтеграції переселенців та вирішенню юридичних питань.

Система освіти в Україні у відповідь на воєнну загрозу значною мірою переорієнтувалася на потреби дітей, які зазнали стресу. Важливо адаптувати навчальні програми, щоб вони враховували специфіку нинішньої ситуації. Наприклад, розроблено спеціалізовані курси, які дозволяють дітям виражати свої почуття через мистецтво, літературу, музику. Крім того, відновлення емоційного стану учнів здійснюється через організацію позакласних заходів, таких як спортивні ігри, театральні постановки, конкурси, а також через активну участь у волонтерських проєктах, які дозволяють відчувати себе важливою частиною громади [3].

Освітні заклади мають бути готовими не лише до організації традиційного освітнього процесу, а й до надання необхідної психологічної підтримки учням. Учителі також повинні мати підготовку для роботи з дітьми, які пережили травми, знати методи подолання стресу і допомагати створювати атмосферу безпеки й підтримки/

Одним із важливих напрямів роботи закладів освіти є розвиток програм психосоціальної підтримки для учнів,

що передбачає:

- консультації психологів та соціальних педагогів;
- реабілітаційні програми, зокрема арттерапія, музична терапія, рухові ігри.
- групова робота, спрямована на подолання стресу та формування стійкості до емоційних навантажень.

Для дітей, які постраждали від війни, необхідно створювати безпечне середовище, де вони можуть відновити емоційну рівновагу. В цьому процесі важливо не тільки підтримувати дітей, а й забезпечувати належну допомогу батькам, оскільки сім'ї часто перебувають під великим психологічним тиском.

Соціально-педагогічна діяльність закладів освіти в умовах війни є надзвичайно важливою для збереження соціальної стабільності в країні. Однак ця діяльність потребує постійного вдосконалення. Зокрема, слід звернути увагу на підвищення кваліфікації психологів та соціальних педагогів, на інтеграцію інноваційних методів підтримки учнів, а також на розвиток взаємодії між освітніми закладами й соціальними службами.

У майбутньому важливо зміцнити систему психосоціальної підтримки та реабілітації, а також забезпечити більш ефективну інтеграцію соціальних служб та організацій, які займаються допомогою дітям і родинам, що пережили воєнні дії. Це дозволить створити більш стійку й адаптовану систему освіти для тих, хто потребує підтримки в умовах війни.

Використані джерела

1. Архипова С. П., Майборода Г. Я., Тютюнник О. В. Методи та технології роботи соціального педагога: навч. посіб. Київ: Видавничий дім «Слово», 2011. 496 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. – 373 с.
3. Дмитренко Н. М. Діяльність соціального педагога закладу загальної середньої освіти з розвитку особистості, громадянської та соціальної компетентностей здобувачів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану. Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 300-річчю з дня народження Григорія Савича Сковороди, 21.10.2022 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 225 с. С.76 – 78.
4. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1965643-05#Text>
5. Козирев М. П. Соціальна педагогіка : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 352 с.
6. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник/ за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.
7. Положення про психологічну службу у системі освіти України URL: <https://salo.li/E885AB5>.